

Ολοκληρώθηκε το πλήρες

ΛΕΞΙΚΟ

και

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

της

(ρ) Ρχιελ «ΑΡΒΑΝΙΤΟΒΛΑΧΙΚΗΣ» γλώσσας

Από τον

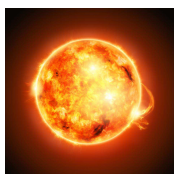
Χαράλαμπο (Μπάμπη) Κ. Μεντή

**Ζητούνται χορηγοί για εκτύπωση και
έκδοση του έργου. (232 σελίδες)**

Τηλέφωνο επικοινωνίας

6979321865

**Ενδεικτικά ακολουθούν 11 τυχαίες
σελίδες από το λεξικό αυτό.**

Σώρι-Σώρε

Θεόλ-ου
(ντουμιτζέλ- ου)

ΡΧ (ρ)

ρα-ου χάος

ΛΕΞΙΚΟ

και

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

της

(ρ) Ρχιέλ «ΑΡΒΑΝΙΤΟΒΛΑΧΙΚΗΣ» γλώσσας

Δίμπα ανώστε

ριμενῆσσι

ο αγράματος (ρ) ρχιέλ

Χαράλαμπος (Μπάμπης) Κ. Μεντής

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

2017

Χριστόλ-ου

Ντόμν-ου, Δίας
(ντουμιτζέλ-ου)

γλώσσα κάποτε γράφονταν. Μέχρι τότε όμως; Πότε σταμάτησε να γράφεται; Σίγουρα μέχρι την γραφή της αττικής διαλέκτου και την σταδιακή επικράτησή της πάνω σε όλες τις άλλες ελληνικές διαλέκτους. Αυτό εντάθηκε και παγιώθηκε με την επικράτηση του Χριστιανισμού σαν επίσημη θρησκεία στην Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, που κάθε τι το ελληνικό χαρακτηρίστηκε άθεο και ειδωλολατρικό.

Ας σταματήσουν λοιπόν όλοι εκείνοι οι καλοθελητές που μας πιπλάνε πως τούτη η γλώσσα δεν γράφτηκε ποτέ. Ότι χρησιμοποιήθηκε μόνο σε στενό ενδοοικογενειακό κύκλο και επέζησε μόνο προφορικά. Σίγουρα επέζησε προφορικά αλλά μόνο από ένα σημείο και πέρα.

Ας σταματήσουν λοιπόν να μας πιπλάνε περί λατινικής, που και αυτή είναι ελληνική διάλεκτος, στο μεγαλύτερο μέρος της κατασκευάσματος, στον αντίποδα της αττικής. Τα επιχειρήματα των γλωσσοφωστήρων περί λατινοφωνίας δεν πείθουν ούτε τις κότες. Λατιφωνήσαμε λένε και μάλιστα πρώτοι, με την άφιξη των ρωμαίων το 160 π.Χ..

Που μωρέ λατινοφώνησαν; Στα κορακοβούνια; Χωρίς γραφή και ανάγνωση; Γνωρίζουμε καλά σε πόσο ασφυκτικά κλειστή πατριαρχική κοινωνία ζούσαν μέχρι τελευταία. Με απαγορευτική την ανάμειξη με άλλα φύλλα. Τα καλοκαίρια στα βουνά, το χειμώνα στα χειμαδιά, σε βίο νομαδικό συνεχώς μετακινούμενο.

Πώς μάντρωσαν τους αμάντρωτους και τους δίδαξαν την λατινική; Ποιος τους έκανε φροντιστήριο; Ο αετός και η γερακίνα; Δεν λατινοφώνησαν οι Έλληνες στους κάμπους και στις πόλεις, που η επαφή με τους ρωμαίους ήταν άμεση και καθημερινή, αλλά και αναγκαία για συνεννόηση με τον επικυρίαρχο. Λατινοφώνησαν, λένε όμως, στις βουνοκορφές της Πίνδου, του Γράμμου, της Φράσσαρης, της Κολώνιας, της Νεμέρτσικας, της Κορυτσάς κ.α. Αν όλα αυτά δεν υπηρετούν σκοπιμότητες, έχουν άλλη εξήγηση; Νισάφι πια, λίγη σοβαρότητα δεν βλάπτει. Το δυστύχημα είναι ότι και δικοί μας άνθρωποι παπαγαλίζουν τέτοιες γελοιοότητες.

Οι Αθηναίοι ούτως ή άλλως αυτό το καβάλημα το είχαν από την αρχαιότητα. Τότε όλα τα άλλα ελληνικά φύλλα τα έλεγαν βάρβαρους, μέχρι που οι Μακεδόνες πήραν το πάνω χέρι και τους έπεσε λίγο η μύτη. Τότε έλεγαν, **πας μη έλλην βάρβαρος**. Το Έλλην βέβαια το κράταγαν για τον εαυτό τους και τον κοντινό τους περίγυρο. Τώρα λένε, **πας μη ομιλών την αττικήν, ομιλεί βαρβαρικήν**. Ταυτίζουν την αττική με την Ελληνική και ρίχνουν όλες τις άλλες ελληνικές διαλέκτους στο πυρ το εξώτερο.

Με την απελευθέρωση το 1821, προσαρμόστηκε σιγά-σιγά η αττική διάλεκτος στην Γραικική που κι' αυτή είναι μία απ' τις πολλές Ελληνικές διαλέκτους. Σήμερα μπορούμε να πούμε πως μιλάμε την Γραικοαττική ελληνική διάλεκτο.

το αγόρι	φιτσίόρου	το μήλο	μῆρου
του αγοριού	αλ ^{ου} φιτσί'όρου	του μήλου	αλ ^{ου} μῆρου
ω αγόρι	ολε φιτσί'όρ ^{ου}	ω μήλο	ολαε μῆρ ^{ου}
τα αγόρια	Φιτσί'όριε	τα μήλα	μῆρι και μῆριλι
των αγοριών	α φιτσί'όρουλου	των μήλων	α μῆρουλου
ω αγόρια	ολαε φιτσί'όρ'	ω μήλα	ολα μῆρι

Βλέπουμε στην κλίση του μήλου, ενώ είναι αρσενικό, στην ονομαστική και την κλητική του πληθυντικού, κλίνεται σαν θηλυκό.

μήνας = μῆσ^{ου}, ο μήνας = μῆσου — γαΐδαρος = γουμάρ^{ου}, ο γαΐδαρος = γουμάρου

ο μήνας	μῆσου	ο γαΐδαρος	γουμάρου
του μήνα	αλ ^{ου} μῆσου	του γαϊδάρου	αλ ^{ου} γουμάρου
ω μήνα	ολαε μῆσ ^{ου}	ω γαΐδαρε	ολαε γουμάρε-ου
οι μήνες	μῆσιε	οι γαΐδαροι	γουμάριε
των μηνών	α μῆσουλου	των γαϊδάρων	α γουμάρουλου
ω μήνες	ολαε μῆσ ^{ου}	ω γαΐδαροι	ολαε γουμάρ'

Θηλυκά

κοπέλα = φιάτε, η κοπέλα = φιάτα   όμορφη = μουσσ'άτε, η όμορφη = μουσσ'άτα

η κοπέλα	φιάτα	η όμορφη	μουσσ'άτα
της κοπέλας	αλί φιάτι, και α φῆτιγι	της όμορφης	αλι μουσσ'άτι
ω κοπέλα	ολα φιάτε	ω όμορφη	ολα μουσσ'άτε
οι κοπέλες	φῆτιλι	οι όμορφες	Μουσσ'άτιλι
των κοπελών	α φῆτουλου	των όμορφων	α μουσσ'άτουλου
ω κοπέλες	ολα φῆτι	ω όμορφες	ολα μουσσ'άτι

ψωμί = πένι, το ψωμί = πένια   μητέρα = άτε, η μητέρα = άτα, η μάνα = μούμα

το ψωμί	πένια	η μητέρα	άτα, μούμα
του ψωμιού	αλι πένι	της μητέρας	αλι άτι, μούμι
ω ψωμί	ολα πένι	ω μητέρα	ολα άτε, μούμε
τα ψωμιά	πέννιλι	οι μητέρες	άτιλι, μούμιλι + μουμέννλι
των ψωμιών	α πέννιλου	των μητέρων	α άτιλου, μούμιλου μουμέννλου
ω ψωμιά	ολα πένν'	ω μητέρες	ολα άτι, μούμι

Όπως στην «Αττική ελληνική» δημοτική έτσι και στην «βλάχικη» γίνονται πολλοί αναγραμματισμοί, π.χ. τρέκ^{ov} = περνάω, τρικού¹ = πέρασα, το τρικού¹ προφέρετε τρικού¹, κ.λπ..

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Τοπικά Επιρρήματα σε στάση και σε κίνηση

εδώ = αώ

Σε στάση: είμαι από εδώ = ἔστου **ντι αώ**

Σε κίνηση: περνάω από εδώ = τρέκ^{ov} **πι αώ**

μέσα = νούν/τ^{ov}

Σε στάση: είμαι από μέσα = ἔστ^{ov} **ντι νούν/τ^{ov}**

Σε κίνηση: περνάω από μέσα = τρέκ^{ov} **πι νούν/τ^{ov}**

έξω = ναφώρε

Σε στάση: είμαι από έξω = ἔστ^{ov} **ντι ναφώρε**

Σε κίνηση: περνάω από έξω = τρέκ^{ov} **πι ναφώρε**

πάνω = ντζιάνε, πάνω από = στρί και ντζιάνε ντι, πάνω σε = πίστι + ντζιάνε πι

Σε στάση: είμαι από πάνω = ἔστ^{ov} **ντι ντζιάνε**

Σε κίνηση: περνάω από πάνω = τρέκ^{ov} **πι ντζιάνε**

ψηλά = σούσ^{ov}, ψηλά από = πι στρί (σε κίνηση), στρί (σε στάση)

Σε στάση: είμαι από ψηλά = ἔστ^{ov} **ντι σούσ^{ov}**

Σε κίνηση: περνάω από ψηλά = τρέκ^{ov} **πι σούσ^{ov}**

περνάω από πολύ ψηλά = τρέκ^{ov} **πι σούπρε**

κάτω = χίμα, κάτω από = σούμ^{ov} (σε στάση)

κάτω από (σε κίνηση) = πι σούμ^{ov}

καταγής = νγιόσ^{ov} ακούγεται και νγκιόσ^{ov}. Σε στάση = ντι νγιόσ^{ov}

Σε κίνηση = πι νγιόσ^{ov} ακούγεται και πηγκιόσ^{ov} και πι ντινγιόσ^{ov}

πίσω = νιπόϊ. Σε στάση από πίσω = ντι νιπόϊ. Σε κίνηση από πίσω: πι νιπό¹

μπροστά = νίν/τι. Σε στάση, από μπροστά = ντι νίν/τι.

Σε κίνηση, από μπροστά = πι ντι νίν/τι, και πι νίν/τι

Τοπικά αδιάφορα: εδώ δα = αώτσι. Εκεί δα = ακότσι.

Ακριβώς = τίσσ¹

Σε στάση και σε κίνηση: επί = πι

Χρονικά

Τώρα = τόρα, μετά = νταπόϊα, πότε = καένντ^{ov}

σήμερα = άζε, αύριο = μένι, χθες = ασιάρε, φέτος = ἔσταν^{ov},

Πώς σχηματίζονται οι χρόνοι

Ενεργητική Φωνή

Οριστική

Βοηθητικά Ρήματα είμαι = ἔστ^{ου} + ἔχω = ἀμ^{ου}

Ενεστώτας (στην παρένθεση έκφραση άλλων Βλάχων)

Ενικός	Πληθυντικός
εγώ είμαι = μινι ἔστ ^{ου} (χίου)	εμείς είμαστε = νό ^ι χίμ ^{ου}
εσύ είσαι = τινι ἔστ ^ι (χίι)	εσείς είστε = βό ^ι χίτσ ^ι
αυτός είναι = ελ ^{ου} ἔστι (χίι)	αυτοί είναι = ἔγ ^ι σέν/τ ^{ου} (χίι)

Παρατατικός (πολλές φορές στο παρελθόν)

ήμουν = ιράμ ^{ου}	ήμασταν = ιράμ ^{ου}
ήσουν = ιρά ^ι	ήσασταν = ιράτ ^{ου}
ήταν = ιρά	ήταν = ιρά

Αόριστος (μια φορά στο παρελθόν)

ήμουν = αφού ^ι	ήμασταν = αφούμ ^{ου}
ήσουν = αφού σσ ^ι	ήσασταν = αφούτ ^{ου}
ήταν = αφού	ήταν = αφούρε

Μέλλοντας

Ο Μέλλοντας στα «βλάχικα» είναι ένας για τον στιγμής και για τον διαρκείας, σχηματίζεται με την προσθήκη στον ενεστώτα του θα = ουσ.

θα είμαι = ουσ ἔστ ^{ου} (χίου)	θα είμαστε = ουσ χίμ ^{ου}
θα είσαι = ουσ ἔστ ^ι (χίι)	θα είστε = ουσ χίτσ ^ι
θα είναι = ουσ χίμπε (χίι)	θα είναι = ουσ χίμπε (χίι)

Βοηθητικό ρήμα ἔχω

Ενεστώτας

Ενικός	Πληθυντικός
έχω – έχεις – έχει	έχουμε – έχετε – έχουν
ἀμ ^{ου} – ἀ ^ι – ἀρι	αβῆμ ^{ου} – αβῆτσ ^ι – ἀρ ^{ου}

Παρατατικός (πολλές φορές στο παρελθόν)

Ενικός	Πληθυντικός
είχα – είχες – είχε	είχαμε – είχατε – είχαν
αβιάμ ^{ου} – αβιά ^ι – αβιά	αβιάμ ^{ου} – αβιάτ ^{ου} – αβιά

Ρήμα: πέφτω = κάντ^{ου}

Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Μέλλοντας	Παρακείμενος
κάντ ^{ου}	καιντιάμ ^{ου}	καιζού ¹	ουσ κάντ ^{ου}	άμ ^{ου} καιζούτε
κάτζ ¹	καιντιά ¹	καιζούσσ ¹		
κάντι	καιντιά	καιζού	Υπερσυντέλικος	Συντ. Μέλλοντας
καιντέμ ^{ου}	καιντιάμ ^{ου}	καιζούμ ^{ου}	αβιάμ ^{ου} καιζούτε	ουσ άμ ^{ου} καιζούτε
καιντέτσ ¹	καιντιάτ ^{ου}	καιζούτ ^{ου}	Υπερθετικός	
κάντ ^{ου}	καιντιά	καιζούρε	ουσ αβιάμ ^{ου} καιζούτε	

Προστακτική

πέσε = κάντι

πέστε = καιντέτσ¹

Ομοιόκλιτα

κλείνω	=	καίντ ^{ου}	πουλάω	=	βίνντ ^{ου}
τεντώνω-απλώνω	=	τίνντ ^{ου}	καίω	=	άρντ ^{ου}
πηγαίνω (άλλον-άλλο)	=	ντούκ ^{ου}	φέρνω	=	αντούκ ^{ου}
κουρεύω	=	τούνντ ^{ου}	χαλάω	=	ασπάργκ ^{ου}
σπρώχνω	=	πίνγκ ^{ου}	βλέπω	=	βέντ ^{ου}
ξεπέφτω	=	σκάντ ^{ου}	κάθομαι	=	σσ'έντ ^{ου}
ανάβω	=	απρίνντ ^{ου}	καταλαβαίνω (ακούω)	=	πρίνντ ^{ου}
κρύβω	=	ασκούνντ ^{ου}	ανοίγω	=	ζντικαίντ ^{ου}
μηδενίζω-εξαφανίζω	=	αστίγγκ ^{ου}	σφίγγω	=	στρίγγκ ^{ου}
ξύνω	=	αράντ ^{ου}	γελάω	=	αρέντ ^{ου}

Ρήμα: αλέθω = μάτσιν^{ου}

Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Μέλλοντας	Παρακείμενος
μάτσιν ^{ου}	μιτσινάμ ^{ου}	μιτσινά ¹	ουσ μάτσιν ^{ου}	άμ ^{ου} μιτσινάτε
μάτσιν ¹	μιτσινά ¹	μιτσινάσσ ¹		
μάτσινε	μιτσινά	μιτσινέ	Υπερσυντέλικος	Συντ. Μέλλοντας
μιτσινέμ ^{ου}	μιτσινάμ ^{ου}	μιτσινέμ ^{ου}	αβιάμ ^{ου} μιτσινάτε	ουσ άμ ^{ου} μιτσινάτε
μιτσινάτσ ¹	μιτσινάτ ^{ου}	μιτσινάτ ^{ου}	Υπερθετικός	
μάτσινε	μιτσινά	μιτσινάρε	ουσ αβιάμ ^{ου} μιτσινάτε	

Προστακτική

άλεθε-άλεσε = μάτσινε

αλέστε = μιτσινάτσ¹

άλεσέ (το) = μάτσινου

αλέστε (το) = μιτσινάτσου

- Ασούντ^{ov}: Ιδρώνω. Ασουντάτ^{ov}-ου: ιδρωμένος. Πληθ.: ασουντάτσ¹-ιε. Θηλ.: ασουντάτε-α. Πληθ.: ασουντάτι-λι. Σιντώρι-α: ο ιδρώτας.
- Ασπάρ^{ov}: Τρομάζω, φοβερίζω. Μιασπάρ^{ov}: φοβάμαι, τρομάζω. Ασπιδάτ^{ov}-ου: φοβισμένος. Πληθ.: ασπιδάτσ¹-ιε. Θηλ.: ασπιδάτε-α. Πληθ.: ασπιδάτι-λι. Ασπάρ^{ov}: σημαίνει και φαίνομαι, μοιάζω. Δες και νσιπάρ^{ov}-νσιπάρι.
- Ασπάργκ^{ov}: Χαλάω, καταστρέφω, διαφθείρω, χαλάω νόμισμα. Ασπάρτ^{ov}-ου: χαλασμένος, σπάταλος. Πληθ.: ασπάρτσ¹-ιε. Θηλ.: ασπάρτε-α. Πληθ.: ασπάρτι-λι.
- Ασπῆλ^{ov}: Ξεπλένω. Ασπιδάτ^{ov}-ου: ξεπλημένος. Πληθ.: ασπιδάτσ¹-ιε. Θηλ.: ασπιδάτε-α. Πληθ.: ασπιδάτι-λι.
- Αστάγι^{ov}: Κόβω δρόμο, του κόβω το δρόμο, διασταυρώνομαι, το κόψιμο στο γάλα. Μι αστάγι^{ov}: κόβομαι, παραλύω από κάτι αναπάντεχο. Σι αστιγιέ λάπτιλι: κόπηκε το γάλα, όπως λέμε και κόπηκε το αυγολέμονο στη σούπα. Αστιγιάτ^{ov}-ου: κομμένος, έτσι λέγεται και ο άνθρωπος που κόβει την ηρεμία του και οργίζεται ξαφνικά χωρίς σοβαρό λόγο. Πληθ.: αστιγιάτσ¹-ιε. Θηλ.: αστιγιάτε-α. Πληθ.: αστιγιάτι-λι.
- Αστάρε: Σήμερα το βράδυ.
- Αστέπτ^{ov}: Περιμένω, προσδοκώ.
- Αστέργκ^{ov}: Καθαρίζω, σφουγγαρίζω, σφουγκίζω. Αστέρσ^{ov}: σφουγκισμένος. Πληθ.: αστέρσ¹-ιε. Θηλ.: αστέρσε-α. Πληθ.: αστέρσι-λι.
- Αστέρ^{ov}: Στρώνω, κυνηγώ, καταδιώκω, όπως λέμε στα ελληνικά τον στρώνω στο κυνήγημα. Αστιράτ^{ov}-ου: στρωμένος-κυνηγημένος. Πληθ.: αστιράτσ¹-ιε. Θηλ.: αστιράτε-α. Πληθ.: αστιράτι-λι.
- Αστίνγκ^{ov}: Σβήνω, εξαφανίζω. Αστίνγκ^{ov} φόκου: σβήνω, εξαφανίζω τη φωτιά. Ουστι αστίνγκ^{ov}: θα σε σβήσω, εξαφανίσω. Αστίμτ^{ov}-ου: σβησμένος, εξαφανισμένος. Πληθ.: αστίμτσ¹-ιε. Θηλ.: αστίμτε-α. Πληθ.: αστίμι-λι.
- Αστούπ^{ov}: Βουλώνω, ταπώνω. Αστουπάτ^{ov}-ου: βουλωμένος. Πληθ.: αστουπάτσ¹-ιε. Θηλ.: αστουπάτε-α. Πληθ.: αστουπάτι-λι.
- Ατά & ατάου: Δικό σου, δική σου.
- Ατζαμί^{ov}-ου: Άπειρος, ατζαμής.
- Ατζιόκ^{ov}: Παίζω άλλον. Μι ατζιόκ^{ov}: παίζω εγώ, παιχνίδι.
- Ατζιούνγκ^{ov}: Φθάνω, κοντεύω. Ατζιούμσι: έφτασε.
- Ατζιουνῆτς^{ov}: Πεινάω πολύ. Ατζιούν^{ov}-ου: Νηστικός, πεινασμένος. Πληθ.: ατζιουνάτσ¹-ιε. Θηλ.: ατζιούνε-α. Πληθ.: ατζιουνάτι-λι.
- Ατζιούτ^{ov}: Βοηθάω. Ατζιουτάτ^{ov}-ου: βοηθημένος. Πληθ.: ατζιουτάτσ¹-ιε. Θηλ.: α-

Νταπόϊα: Μετά, ύστερα.

Νταλαβέρι-α: Συναλλαγή, δόσοληψία, νταραβέρι.

Ντάου: Ο αριθμός δύο. Ντάουσπιρτζάτσι: δώδεκα (δύο πάνω στη δεκάδα).

Ντάτε-α: Η ανατολή, το δόσιμο του ήλιου.

Νταφίνε-α: Η δάφνη το φυτό και το φύλο.

Ντι: Πρόθεση. Από π.χ.: ντι να στέγκα: από τα αριστερά.

Ντιαλάγκα: Ταχύτητα, λέγεται και ντιαλάγκα: με γρηγοράδα, με ταχύτητα, με βιασύνη, με τρέξιμο.

Ντιαντούν^{ov}: Μαζί, συγχρόνως, ταυτοχρόνως.

Ντζέπυ^{ov}: Περιτυλίγω νήμα, κάνω μασούρι. Ντιπινάρι-α: περιτύλιγμα, μασούρισμα.

Ντιπινάτ^{ov}-ου: περιτυλιγμένος. Πληθ.: ντιπινάτσ¹-ιε. Θηλ.: ντιπινάτε-α. Πληθ.: ντιπινάτι-λι.

Ντιαστούμσινα: Από τότε, έκτοτε.

Ντινγιόσ^{ov}: Κάτω στη γη. Ντι ντζιάνε: από πάνω. Ντι σούσ^{ov}: από ψηλά.

Ντινάπιρτι: Από απέναντι.

Ντιμένντ^{ov}: Στέλνω μήνυμα, παραγγέλω, διατάζω. Ντιμιντάρι-α: αποστολή μηνύματος, παραγγελία, διαταγή. Ντιμιντάρ^{ov}-ου: αυτός που δέχεται μήνυμα.

Πληθ.: ντιμιντάρσι-ιε. Θηλ.: ντιμίντάρτε-. Πληθ.: ντιμίντάρτι-λι.

Ντιμιάτσε-α: Το πρωί, η αυγή. Ντι ντιμιάτσε: από το πρωί.

Ντιννίκ^{ov}: Τεμαχίζω, κάνω μικρά κομματάκια, συνήθως για ψωμί, τρίψα.

Ντιννικάρι-α: Τεμαχισμα. Ντιννικάτ^{ov}-ου: κομματιασμένος, τεμαχισμένος. Πληθ.: ντιννικάτσ¹-ιε. Θηλ.: ντιννικάτε-α. Πληθ.: ντιννικάτι-λι.

Ντίν/τι-λι: Το δόντι. Πληθ.: ντίνσ¹-ιε.

Ντιμῆκ^{ov}: Δηλαδή σε ερώτηση, π.χ.: ντιμῆκ^{ov} τσι τζέσι: δηλαδή τι είπες; Ντιμῆκ^{ov} βίνι: δηλαδή ήρθες;

Ντιντίνντι: Πέρα, μακριά.

Νίν/τι: Μπροστά. Ντινίν/τι: από μπροστά.

Ντιμ/πλάτι: Σε φάρδος, σε πλάτος, πλαγίως, από το πλάτος, από το φάρδος.

Ντίπ^{ov}: Καθόλου, τίποτα, μηδέν.

Ντιπάρτι: Πολύ μακριά.

Ντι να νντράπτα: Από τα δεξιά, δεξιόθεν.

Ντι να στέγκα: Από τα αριστερά, αριστερώθεν.

Ντιπυρτζῆς^{ov}: Απομακρύνω, απομακρύνομαι. Ντιπυρτάρι-α: η απομάκρυνση. Ντι-

- Σκουμ/πουῆστ^{ov}: Ακριβαίνω. Σκουμ/πέτι-α: η ακρίβεια. Σκούμ/π^{ov}-ου: ακριβός, πολύτιμος. Πληθ.: σκούνκ^{1-ιε}. Θηλ.: σκούμ/πε-α. Πληθ.: σκούμ/πι-λι.
- Σσκουρτέτζ^{ov}: Κονταίνω, χαμηλώνω το ύψος. Σσκουρτάρι-α: το κόντημα του ύψους και το κόντεμα-μάζεμα του σώματος λόγω κοψίματος ευκοιλίας.
- Σσκουρτάτ^{ov}-ου: Κομμένος, κοντεμένος. Πληθ.: σσκουρτάτσ^{1-ιε}. Θηλ.: σσκουρτάτε-α. Πληθ.: σσκουρτάτι-λι. Μι σσκουρτιάτζε: έχω κόψιμο, δίπλωμα του σώματος, κόντεμα, έχω ευκοιλία.
- Σσκούρτ^{ov}-ου: Ο κοντός και ο κοντός μήνας Φλεβάρης.
- Σσκουρτίτσι-λι: Κλήρος, λαχνός με τα ξυλάκια μικρό-μεγάλο.
- Σκούτικ^{ov}-ου: Κομμάτι μάλλινου υφάσματος, το σκουτί.
- Σκούτουρ^{ov}: Τινάζω. Σκουτουράρι-α: το τίναγμα. Σκουτουράτ^{ov}-ου: τιναγμένος. Πληθ.: σκουτουράτσ^{1-ιε}. Θηλ.: σκουτουράτε-α. Πληθ.: σκουτουράτι-λι.
- Σσκρετουῆστ^{ov}: Ερημώνω, ερημόνομαι. Σσκρετουῆρι-α: το ερήμωμα. Σσκρετουῆτ^{ov}-ου: ερημωμένος. Πληθ.: σσκρετουῆτσ^{1-ιε}. Θηλ.: σσκρετουῆτε-α. Πληθ.: σσκρετουῆτι-λι.
- Σσκρῆτ^{ov}-ου: Έρημος, μόνος αλλά και ο πολύ ποθητός ή κάτι που επιθυμώ πολύ αλλά δεν μπορώ να το έχω. Πληθ.: σσκρῆτσι-ιε. Θηλ.: σσκρῆτε-α. Πληθ.: σσκρῆτι-λι. Δύο παραδείγματα: σσκρῆτα ντι νέσε: η έρμη αυτή, λέγεται για όμορφη κοπέλα με την ένονια του πόσο την θέλω, αχ και να την είχα. Σκρῆτι-λι ντι μέρι : σ¹ αβιάμ^{ov} ούν^{ov}: τα έρμα τα μήλα και νάχα ένα.
- Σκαίρ^{ov}: Γράφω. Σκαιράρι-α: το γράψιμο. Σκαιράτ^{ov}-ου: γραμμένος. Πληθ.: σκαιράτσ^{1-ιε}. Θηλ.: σκαιράτε-α. Πληθ.: σκαιράτι-λι. Σκαιριτούρε-α: το γράμμα, ο φθόγγος.
- Σκίμουρ^{ov}: Κλαψουρίζω. Σκιμουράρι-α: το κλαψούρισμα.
- Σσιουτσιουλίνε-α: Ξερό φύλλο που σηκώνει και πηγαиноφέρνει ο αέρας, έτσι λέγεται και η γυναίκα που είναι ευκίνητη, ασταμάτητη, ελαφριά λες και την πηγαиноφέρνει ο αέρας, αλλά όχι με πολύ μυαλό όπως το φύλλο.
- Σώρι: Ήλιος. Σώρε: ο ήλιος.
- Σσιώρικ^{ov}-ου: Ο ποντικός. Πληθ.: σσιώριτσ^{1-ιε}.
- Σσιῆρ^{ov}-ου: Διχόνοια, μίσος.
- Σσιῆρτ^{ov}: Ανησυχώ, φοβάμαι, έχω κακό προαίσθημα. Σσιῆρτι-λι: οι ανησυχίες. Νν¹ ιν/τράρε σσιῆρτι-λι: μου μπήκαν, με πλάκωσαν οι ανησυχίες, λέγεται όταν περιμένεις κάποιον δικό σου και αργεί πολύ.
- Σώρτι-λι: Ο εμβρυακός υμένας, ο υμένας που τυλίγει το έμβρυο. Ντι λα σώρτι πεν λα

<u>αγανακτισμένος</u> , ο	μπιζντιρισίτ ^{ov} -ου	πληθ.	μπιζντιρισίτσ ¹ -ιε
<u>αγανακτώ</u> ,	μπιζντιρισῆστ ^{ov}		μπιστέρισα-μπιστερίζω
<u>αγάπη</u> , η	βρῆρι-α	πληθ.	βρῆρε και βρῆριλι
<u>αγαπημένη</u> , η	βρούτε-α	πληθ.	βρούτι-λι
<u>αγαπημένος</u> , ο	βρούτ ^{ov} -ου	πληθ.	βρούτσ ¹ -ιε
<u>αγαπητικιά</u> , η	αγαπητικιά-ου	πληθ.	αγαπητικῆ-λι
<u>αγαπητικός</u> , ο	αγαπητικό-λου	πληθ.	αγαπητικιάτ ^ζ ¹ -ιε
<u>αγαπώ</u> ,	βρῆου + βρόι		νεότερο αγαπησῆστ ^{ov}
<u>άγαρμος</u> , ο	άγαρμπ ^{ov} -ου	θηλ.	άγαρμπε-α
<u>αγαρεύω</u>	νγκαιρῆστ ^{ov} και ανγκαριψῆστ ^{ov}		
<u>αγαρία</u> , η	νγκαιρέι	πληθ.	νγκαιρέουρι-νεότ. ανγκαρί
<u>άγγελος</u> , ο	άνγκιλ ^{ov} -ου	πληθ.	άνγκιγ ¹ -ιε
<u>αγγίζω</u> ,	ντάου ντι τίνι (ακουπάω)		
<u>αγγούρι</u> , το	καστραβῆτσ ^{ov} -ου	πληθ.	καστραβῆτσ ¹ -ιε
<u>αγελάδα</u> , η	βάκαε-α	πληθ.	βέτσ ¹ -λι
<u>αγελαδάρης</u> , ο	μπουγιάρ ^{ov} -ου	πληθ.	μπουγιάρ ¹ -ιε
<u>αγέλαστη</u> , η	νι αρέσε-α	πληθ.	νι αρέσι-λι
<u>αγέλαστος</u> , ο	νι αρέσ ^{ov} -ου	πληθ.	νι αρέσ ¹ -ιε
<u>αγέλη</u> , η	λικουνί-α	πληθ.	λικουνι ¹ -λι (για αγέλη άγριων κυρίως λύκων)
<u>αγέμιστη</u> , η	νι ουμ/πλούτε-α	πληθ.	νι ουμ/πλούτι-λι
<u>αγέμιστος</u> , ο	νι ουμ/πλούτ ^{ov} -ου	πληθ.	νι ουμ/πλούτσ ¹ -ιε
<u>αγέννητη</u> , η	νι φιτάτε-α	πληθ.	νι φιτάτι-λι (για ζώα)
<u>αγέννητη</u> , η	νι φάπτε-α	πληθ.	νι φάπτι-λι (για ανθρώπους)
<u>αγέννητος</u> , ο	νι φιτάτ ^{ov} -ου	πληθ.	νι φιτάτσ ¹ -ιε (για ζώα)
<u>αγέννητος</u> , ο	νι φάπτ ^{ov} -ου	πληθ.	νι φάπτσ ¹ -ιε (για ανθρώπους)
<u>αγέραστη</u> , η	νι αουσσιάτε-α	πληθ.	νι αουσσιάτι-λι
<u>αγέραστος</u> , ο	νι αουσσιάτ ^{ov} -ου	πληθ.	νι αουσσιάτσ ¹ -ιε
<u>αγήρευτος</u> , ο	νι καιφτάτ ^{ov} -ου	θηλ.	νι καιφτάτε-α
<u>αγιάζω</u> ,	αγιουσῆστ ^{ov}		
<u>αγιασμός</u> , ο	αγιαζμό-λου	πληθ.	αγιαζματι
<u>αγιατρευτη</u> , η	νι βινντικάτε-α	πληθ.	νι βινντικάτι-λι
<u>αγιατρευτος</u> , ο	νι βινντικάτ ^{ov} -ου	πληθ.	νι βινντικάτσ ¹ -ιε

<u>κουρασμένος</u>	κουρμάτ ^{ου}	<u>κουρελής</u>	ρῆσσκ ^{ου}
<u>κουρέλι</u>	ρῆσσκ ^{αε} και σκούτικ ^{ου}	<u>κούρεμα</u>	τουρντῆρι
<u>κουρεύω</u>	τούνντ ^{ου}	<u>κουρκούτι</u>	κουλιάσσι ^{ου}
<u>κουρούνα, η</u>	γκάϊε-α	<u>κουτάβι</u>	καϊτσέλ ^{ου}
<u>κουτάλα, η</u>	ττσιουμπάνε-α	<u>κουταλάκι</u>	λινγκουρίτσειε, το προκάρδιο
<u>κουτάλι</u>	λίνγκουρε	<u>κουταμάρα</u>	τιβικιλιάτσει
<u>κουτός</u>	τιβικῆλ ^{ου}	<u>κουτσαίνω</u>	σσκιώπυκ ^{ου}
<u>κουτσός</u>	σσκιόπ ^{ου} και τόπουλ ^{ου}	<u>κουτσουνλιά</u>	γκαιγινάτ ^{ου}
<u>κούτσουρο</u>	καϊττσιούμπ ^{ου}	<u>κουφαίνω</u>	σουρτζέστ ^{ου}
<u>κουφαμάρα</u>	σουρτζάρα	<u>κούφιος</u>	κούφι ^{ου} και γκόλ ^{ου}
<u>κουφοξυλιά</u>	πρόφκ ^{ου}	<u>κουφός</u>	σούρντ ^{ου}
<u>κόψιμο</u>	τιγιάρι	<u>κράση</u>	κράσι
<u>κρασί</u>	γίν ^{ου} + ίν ^{ου}	<u>κράτημα</u>	τσινῆρι
<u>κράτος</u>	μμπρέτου και κράτ ^{ου}	<u>κρατώ, βαστάω</u>	τσέν ^{ου}
<u>κρέας, το</u>	κάρε-α	<u>κρέμασμα</u>	σπιντζουράρι
<u>κρεμαστός,</u> <u>κρεμασμένος</u>	σπιντζουράτ ^{ου}	<u>κρεμμύδι, το</u>	τσιάπε-α
<u>κρεμό</u>	σπίντζουρ ^{ου}	<u>κρεοπώλης</u>	χρισάπ ^{ου}
<u>κρήψιμο</u>	ασκουρντῆρι	<u>κρίαρι</u>	μπιρμπῆτσι
<u>κριθάρι</u>	όρτζ ^{ου}	<u>κρίμα</u>	ρέ ^{ου} και κρίμε
<u>κουνώ</u>	μμπάτ ^{ου}	<u>κρύο</u>	α-ρυκώρι
<u>κρυολογώ</u>	α-ρουκουρετζ ^{ου}	<u>κρύος</u>	αράτσι
<u>κρυφά</u>	πιασκούμιλα	<u>κρυφός,</u> <u>κρυμμένος</u>	ασκούμτ ^{ου}
<u>κρυώνω</u>	ννιαρικόρι	<u>κυβερνώ</u>	κιβιρσῆστ ^{ου} , έτσι λέγεται και το τακτοποιώ
<u>κυδώνι</u>	γκαιτούννιε	<u>κύκλος</u>	φιριγκούσειε
<u>κυκλοφορία</u>	ουρντουνάρι	<u>κυκλοφορώ</u>	ούρντουν ^{ου}
<u>κύμα-φουρτούνα</u>	ταλάξε	<u>κυνήγι</u>	αβινάτικ ^{ου} (για σκότωμα)
<u>κυνηγός</u>	αβινάρ ^{ου} (για σκότωμα)	<u>κυνηγώ</u>	αβίν ^{ου} (για σκότωμα)
<u>κυνηγώ</u>	ασστέρ ^{ου} (να πιάσω)	<u>κυπαρρίσι</u>	στριβίγι ^{ου}
<u>κυρία</u>	κιράου	<u>κυρία-αφέντρα</u>	ντόμνα
<u>Κυριακή, η</u>	ντουμένικ ^{αε} -α	<u>κύριος-αφεντικό</u>	ντόμν ^{ου}
<u>κυψέλη, η</u>	σστούπ ^{ου} -ου	<u>κώλος, ο</u>	κούρου και

<u>χλιμίντρισμα</u>	ρουζιέρι	<u>χλωμός</u>	σσιαφράν ^{ου}
<u>χνούδι</u>	πούλμπιρ ^{ου}	<u>χνώτο</u>	ντούχ ^{ου}
<u>χολέρα</u>	χουλέρι	<u>χολή</u>	χῆρα
<u>χοντραίνω</u>	νγκουρσιέστ ^{ου}	<u>χοντρός</u>	γκουρός ^{ου}
<u>χορεύω</u>	τζιόκ ^{ου} (και χορός)	<u>χορός</u>	κόρ ^{ου} (κύκλος)
<u>χορταίνω</u>	μι φινιτέστ ^{ου}	<u>χορτάρι</u>	γιάρμπε
<u>χόρταση</u>	φινιτέρι	<u>χορτάτος</u>	φινιτίτ ^{ου}
<u>χότζας</u>	ότζια	<u>χουγιάζω</u>	ουχτέτζ ^{ου}
<u>χούγιασμα</u>	ουχτάρι	<u>χρειάζομαι</u>	λιψέστ ^{ου}
<u>χρέος</u>	μπόρτζιε	<u>χρεωστό</u>	χρουστουσεστ ^{ου} , άμου μπόρτζιε
<u>χρήμα</u>	πράτζ ^ι	<u>χρησιμεύω</u>	αφιλισέστ ^{ου}
<u>χρήσιμος</u>	χρίσιμ ^{ου}	<u>χριστιανός</u>	κρισσίν ^{ου}
<u>Χριστούγεννα</u>	καιρτσσιούν ^{ου}	<u>χρόνια</u>	άνν ^ι
<u>χρονολογία</u>	σινῆ-α	<u>χρόνος-χρονιά</u>	άν ^{ου}
<u>χρυσάφι</u>	χρισάφι	<u>χρυσή</u>	γκαιλμπινάρα
<u>χρώμα</u>	λουγί	<u>χρωματίζω</u>	λουγέτζ ^{ου}
<u>χρωστό</u>	άμ ^{ου} μπόρτζιε	<u>χταπόδι</u>	χταπόδι
<u>χτένα</u>	κῆπτι	<u>χτενίζω</u>	κῆπτιν ^{ου}
<u>χτίζω</u>	χτισέστ ^{ου}	<u>χτύπημα</u>	αγκουντέρι
<u>χτυπώ</u>	αγκουντέστ ^{ου}	<u>χτυπώ εγώ</u>	μι αγκουντέστ ^{ου}
<u>χυμός</u>	τζάμε	<u>χύνω</u>	βῆρσ ^{ου}
<u>χύσιμο</u>	βιρσάρι	<u>χώμα</u>	λόκ ^{ου}
<u>χωματένιος</u>	ντι λόκ ^{ου}	<u>χωνεύω</u>	χουνιψέστ ^{ου}
<u>χωνί</u>	χουνί	<u>χώνομαι</u>	μιχίγκ ^{ου}
<u>χώνω</u>	χίγκ ^{ου}	<u>χωράφι</u>	άγκουρ ^{ου}
<u>χώρια</u>	χόργια + αχόργια	<u>χωριανός</u>	ντι νχώρε
<u>χωρίζω</u>	πάρτσ ^{ου}	<u>χωριό</u>	χώρε
<u>χωρίς</u>	φέρε	<u>χώρισμα</u>	πιρτσιτούρε
<u>χωρισμός</u>	πιρτσέρι	<u>χωρίστρα</u>	καιράρι
<u>χωρώ</u>	νκάπ ^{ου}	<u>χώσιμο</u>	χιτζῆρι